

369.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 369 8° (LN 836)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 369 8° (LN 836)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 369 8° (LN 836)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 369 8° (LN 836)

Nº 369.

M. Taylor fecit

E. et 136

M

369.

TERTIA
DISPVTATI^E
O, DE SEXTO PRÆ-
cepto, videlicet de coniugio,
proposita
a
Nicolao Hemmingio,
in Martio,
Anno
1572.

HAFNIÆ,
Excudebat Matthias
Vinitor.

30

ETSI N V P T I A E C O N -
iugum & matrimonium v-
nam eandemq; rem declarant:
tamen ratione quadam differunt.

2.

Nuptiae enim à gestu sponsæ dicun-
tur. Nam sponsa cum in domum sponsi
ducebatur, velabat faciem, & Flammeo
vultum, veluti nube quadam obtexit, id-
que in signum casti pudoris, liberalis sub-
jectionis, firmi propositi quod statueret
sub tectum solius mariti degere, eiusq;
solius thoro contenta esse.

3.

Vocabulum nuptiarum postea mansit
apud nuptiarum solennitatem & ceremo-
nias à quibus coniugium sumit initium.

4.

Coniugium appellatur à iugo, eò quòd
coniuges quasi stabili iugo pariq; iun-
ctos

Eos esse oporteat, & quod sint eiusdem iugi confortes. Quo symbolo indicatur quod deceat parem conatum, curam, amorem studiumq; in confortibus esse. Huc respexit Sapiens cum de impari coniugio diceret, Βοὸς γειρατεία μέλιτος γυνὴ πονηρα. Mulier mala tanquam iugum bouis instabile, ut quod hic illuc agitetur inconstans.

5.

Matrimonium dicitur ab industria, labore et solicitudine matris, in pariendis, fouendis, curandis & educandis prolibus.

6.

Tametsi autem s̄ep̄ accidit ut coniuges absque prolibus viuant: tamen recte denominatio rei desumpta est à consilio et proposito contrahentium, & non ab euentu, qui est incertus.

7.

Porro coniugium est, iuxta descriptionem Mosis, diuinitus ordinata, vnius

A 2

maris

36

maris & vnius fæminæ legitimè consen-
sientium, in vnam carnem, mutui adiuto-
ry causa, coniunctio.

8.

Hanc definitionem si retexuerimus
in suas partes, offerent se omnia, quæ uti-
liter de coniugio dici possunt.

9.

Sunt autem huius definitionis partes
quinque, videlicet 1. à quo sit. 2. quæ
eius materia. 3. quæ causa efficiens. 4.
quæ forma. 5. quis finis.

10.

Cùm coniugium definitur esse ordi-
natio Dei, non solum commendatur con-
iugium vt sancta Dei ordinatio, verum
etiam multi pernitiosi errores, quibus mul-
ti deformarunt coniugium, manifestè re-
futantur.

II.

Cùm Apostolus dicit, Coniugium est
honora-

honorable inter omnes, & thorus immaculatus, ex hoc fonte desumptum est.

12.

Cum Tacianus secundas nuptias vocat πορείαν, φθοράν, μῆσην, βδελυγμα, ex hoc principio refutatur.

13.

Cum Monachi immundiciem carnis appellant coniugum complexum, ex spiritu Taciani & non Christi loquuntur.

14.

Cum Papistæ suis sacrificulis interdicunt coniugium, propter eminentiam & dignitatem sacerdotum, ordinationem Dei non aestimant, ut merito deberent.

15.

Cum idem conantur stabilire celatum Sacerdotum, autoritate Papæ, voto, merito, & consuetudine longa, in laqueos Satanæ multos præcipitant, spreta Dei ordinatione.

A 3

Quando

16.

Quando coniugium dicitur esse vnius
maris & vnius fæminæ, iuxta institutio-
nem & legem coniugiorum perpetuam,
euertitur polygamia, qua quis simul plu-
res habet vxores.

17.

Huiusmodi enim polygamia, non so-
lum cum institutione coniugij & lege illi
addita pugnat, verum etiam cum natura
ipsa. 18.

Institution hæc fuit, vnuis Adam &
vna Eua vno copulantur coniugio. Si
Deus voluissest vni mari coniungi plures
fæminas, aut contra, vni fæminæ plures
mares, hoc in prima institutione indicas-
set. 19.

Lex addita coniugio hæc est: Et erunt
duo in vnam carnem, scilicet donec coniu-
gij vinculum manserit. Hanc institutio-
nem, & hanc legem violant, qui probant
polygamiam. Cùm

20.

Cum natura quoque pugnat polygamiæ turpitudo. Nam natura ipsa nos docet, ipso corporum opificio et ratione generandi, quæ ex duorum complexu corporum perficitur, unum virum & fæminam unam, in uno coniugio coniungi debere & non plures.

21.

Quid dicam de amore coniugum, qui debet esse maximus? Nunc autem duorum tantum amorem inter se maiorem esse manifestum est, quam duorum aut plurium ad unum. Ille enim æmulatione caret, hic minimè.

22.

Omitto æqualem obligationem coniugum, impossibilitatem, pacem domesticam, legem dilectionis, quæ omnia docent duos solummodo iungendos esse in uno matrimonio.

23.

*A 4**An*

36

An non Dominus cùm vetat uxorem
vlla de causa dimittendam esse, præter ra-
tionem fornicationis, & eum qui secus fe-
cerit & aliam duxerit, affirmat moecha-
ri, manifestè polygamiam damnat? Hoc
est, ne quis simul habeat plures uxores.

24.

Verùm si moritur vna vxor & alia
ducitur, non est polygamia huius generis,
quod damnari dicimus. Sed est sancta
& honorabilis coniugij iteratio.

25.

Qui aliquid detrahunt secundis, ter-
tijs aut sextis nuptijs, ordinationem Dei
contemnunt. Tām enim honestæ, sanctæ,
& honorabiles in omnibus sunt successiū
iteratæ nuptiæ, quām primæ, cum & ha-
rum & illarum eadem sunt causæ & ij-
dem fines. 26.

In definitione nostra sequitur, quòd
coniugium fit legitimè consensuentium.

Nam

ut uxorem
præterea
ui securus fe-
at moecha-
mat? Hoc
uxores.

Nam Deus non est dicendus eos copulare,
qui illegitimè coniunguntur.

27.

*Consensus igitur ut sit legitimus, re-
quiritur ut sit licitus, honestus, iustus,
liber, plenus, sincerus.*

28.

*Licitus est duplex. Alius enim iure
diuino & alius humano iure licitus.*

29.

*Diuino iure licite contrahunt patru-
les, consobrini, amitini. Humano iure, Cæ-
sariorum similiter contrahunt licite, et si fue-
runt quidam imperatores, qui hunc con-
tractum improbarunt. Pontificio autem
iure quo nos non obligamur, tanquam in-
cestuose damnantur consobrinorum nuptiae.*

30.

*Verum in hac re multum tribuendum
est consuetudini & autoritati gubernato-
rum, qui possunt propter certas causas ad-
mittere*

A 5

mittere & prohibere patruelium nuptias.
Inter illustres personas sæpè utilissimæ
sunt, inter alios non item : Quare vellem
in hac re paci rerum publicarum per hu-
iusmodi nuptias consuli.

31.

Affinitatis prohibitio ex hoc fonte
nascitur. Maritus & vxor sunt vna ca-
ro, hoc est habentur coram Deo pro uno
homine, quantum ad coniugij legem atti-
net, Ergo non secus debo abstинere ab
vxoris cognatis, quam à proprijs, &
illa vicissim à meis. Mei autem consan-
guinei & vxoris mei consanguinei ea non
tenantur lege. Nam liberæ sunt inter
eos nuptiae.

32.

Consensus legitimus debet esse hone-
stus. Qui enim honestatis rationem non
habet, non solum naturam, verūmetiam
ordinationem Dei videtur contemnere.

Vidē-

*Videndum est ergo ne impari coniugio
vel tibi vel generi tuo vel ordini & digni-
tati notam inuras.*

33.

*Nihil enim tam expetit cuiusque rei
natura, quam sibi simile, nihil abomina-
tur aequè ac deuitat quam dissimile.*

34.

*Præterea legitimus consensus debet
esse iustus, videlicet, ut non fiat clam
contra parentum aut eorum in quorum
potestate sunt contrahentes voluntatem.
Adhibenda est igitur talis temperatura,
ut nec maiorum spernatur autoritas, nec
liberis periat sua libertas.*

35.

*Debet etiam consensus legitimus esse
liber, iudicio & voluntate. Iudicio, ut qui
consentiant sano iudicio hoc faciant. Vo-
luntate vero, ut quod iudicio probasti vo-
luntate approbes.*

36.

Debet

Debet quoque legitimus consensus
esse plenus, verbis & consilijs. Verba ca-
reant fugo & fraude, sint clara, perspic-
cua: consilia sint honesta, pia & sancta.

37.

Debet etiam legitimus consensus esse
sincerus, ne coeco amore, nec mendacio, nec
errore contrahatur. Nam quos amores
coniungunt dolores exercent. Nec vnu-
quam commoda et ex animi sententia vte-
ris ea, quam ad te mendacio pelleteris.
Natura enim eum à quo sumus falsi, ut
hostem odimus, nihilq; humano ingenio
inuisius, quam frustrari spe atq; expe-
ctatione tanquam debito.

38.

Quarto loco in definitione meminimus
formæ coniugij, quæ videlicet est copula-
tio duorum in unam carnem. Cum in u-
nam carnem dicitur, una caro intelligen-
da est. Porro caro hominem significat,
utrumque

Vtrumque ex Hebrei sermonis proprietate. Itaq; qui prius erant duo homines conglutinati matrimonio sunt unus. Sociantur enim in vnum vir & mulier, & corporum & animarum coniunctione.

39.

Pythagoras amicitiam definiuit vnam animam, hic autem plus est, nimirum etiam vnum corpus. Amicus est Aristoteli cuique alter ipse. Sed Deus coniugem definiuit cuique eundem ipsum. Coniugium enim non modo vel animum vnum, vel corpus vnum facere debet, sed vnum prorsus hominem.

40.

Porro ex hac coniugij forma hoc est arctissima coniugum copulatione, quinque concluduntur.

41.

Primum necessitudo inter virum & cognatos vxoris, inter vxorem & cognatos viri. Tantum enim vinculum est, ut alter ad alterum transeat, & alter cum

36

cum altero totus cohereat, adeo ut iubemur non minus abstinere à coniugum cognatis quam à proprijs, non alia de causa, quam quod vir & vxor una sint caro.

42.

Secundum quod concluditur ex forma coniugij, est ius corporum aequale. Vinculum enim hoc coniugale facit, ut neuter coniugum ius sui corporis habeat, sed alter alterius, quod non fit vinculo cuiusvis alterius necessitudinis. Ideo Paulus ait: Maritus sui corporis potestatem non habet, sed mulier, & mulier corporis sui potestatem non habet, sed vir. Quare? quia utrumque est alterius & utrumque est unum. Est enim corpus uxoris corpus viri, & corpus viri corpus uxoris, & utrumque unum corpus.

43.

Tertium quod ex forma coniugij concluditur

cluditur est firmitas & insolubilitas vin-
culi coniugalis. Dominus enim interro-
gatus de diuortijs, ex hac vnione masculi
& fæminæ in vnam carnem non soluen-
dum esse, coniugium concludit. Erunt,
inquit, duo in vnam carnem. Item, quod
Deus coniunxit homo ne separet.

44.

Hic Dominus non negat vinculum
coniugij solui posse, sed de officio mariti
loquitur, cui præcipit ne quauis de causa
diuortium quærat. Sensus ergo verbo-
rum Domini est. Coniuges sunt vna ca-
ro à Deo vnta, Igitur vinculum debet
haberi sacrosanctum & inviolabile.

45.

Non igitur loquitur hic Dominus
de homine iudice, qui vice Dei in iudican-
do fungitur, & punit ordinis diuini con-
fusionem, Sed de homine, qui alteri Vin-
culo coniugij iunctus est, ne ipse temerè
vinculum soluat.

Quar-

46.

Quartum quod ex forma coniugij con-
cluditur, est mutua coniugum dilectio.
Sic enim Paulus colligit Ephes: 6. *Viri,*
inquit, debent diligere vxores suas, ut
corpora sua. Qui enim uxorem diligit,
se ipsum diligit. Nullus enim suam car-
nem odio habet, imo enutrit & fouet eam
sicut Christus Ecclesiam. Huc adducit
institutionem & legem coniugij: Propter
hoc, inquit, relinquet homo patrem et ma-
trem & adhaerebit uxori suæ, & erunt
duo in carnem unam.

47.

Neruus proinde argumenti paulini
est, *Maritus & uxor sunt una caro,*
qua nihil potest esse coniunctius. Ergo
ipsa naturæ lex requirit, ut coniuges se
mutuo ament, quod si non fecerint &
Deum & legem naturæ contemnunt.

Quintum

48.

*Quintum quod ex forma coniugij con-
cluditur, est diuini & humani iuris com-
municatio. Quod tametsi inter acciden-
tarias conditiones numerari debet: ta-
men non sine causa hanc partem Iuriscon-
sultus in sua definitione apposuit. Ita
enim ait: Matrimonium est coniunctio
maris & fæminæ, consortium omnis vi-
tæ, diuini & humani iuris communicatio.*

49.

*Qualis quoſo vitæ societas erit, vbi
vel diſpar religio, vel diuersa viuendi
regula fuerit. Nunquam profecto fir-
ma & ſtabilis animorum coniunctio erit,
qualem coniugium requirit, inter eos qui
diuersam ſectantur religionem.*

50.

*Canonem proinde, quo cauetur ne
Christianus ducat alienam à ſua religio-
ne laudo. Nam quantum mali ex diuer-*

*B**ſa con-*

sa coniugum religione veniat, vidit san-
ctissima matrona Rebecca, cùm diceret:
Si acceperit Iacob uxorem de stirpe ter-
ræ huius, nolo viuere.

51.

Huius canonis honestissimæ sunt ra-
tiones. Prima, ne deuersitas religionis per-
uertat animum rectius sentientis. Secun-
da, ne soboles inter diuersas religiones e-
ducata, omnem religionem tacitè auerse-
tur. Tertia, ne paulatim vterque in Epi-
curismum ruat. Quarta, ne familia tota
impia reddatur.

52.

Hæ quatuor causæ satis graues sunt,
cur fugiamus nuptias disparis religio-
nis, sed hæ solummodo vnam familiam at-
tingunt.

53.

Nam præter hæc mala quæ priua-
tas familias lædunt, multo grauiora eue-
nient

nient, si illustres personæ copularentur
disparés in religione. Quantæ quæso h̄ic
fierent confusiones, cùm alij marito, alij
vxori adularentur. Nihil est ergo peri-
culosius, quam si pius princeps duxerit a-
lienam à vera religione vxorem. Exem-
pla huiusmodi infælicium nuptiarum non
ignoramus.

54.

*Finis coniugij est mutuum adiutori-
um, quod sanè latissimè patet. Non est
bonum, inquit, hominem esse solum, sed
faciamus ei adiutorium simile ipsi.*

55.

*Cum autem homo creatur ad simili-
tudinem Dei, & collocatur supra omnes
creaturas corporatas, haud dubiè ad op-
timum finem conditus est, qui est gloria
Dei. Quare non dubium est, quin coniu-
gum societas ideo peculiariter sit ordina-
ta diuinitus, vt in ista societate homines*

B 2

Deum

36

Deum vere colerent. Sit ergo hæc pri-
ma pars mutui adiutorij, ut sint socij in
cultu **D E I.**

56.

Deinde quatenus coniuges societa-
tem priuatam & domum respiciunt, se
officiorum societate adiuuant, in qua par-
te spectatur σωματία, ἀγιόθεος, δικονομία,
γένεσις, quæ sub secunda parte mutui ad-
iutorij continentur, de quibus sigillatim
dicere, instituta breuitas non permittit.

57.

Ad hæc si ad Ecclesiam & socie-
tatem hominum vertimus oculos, in hoc
laborant coniuges, ut semina Ecclesiæ
& societatis humanæ iaciant, ut habe-
ant qui se mortuis Deum in Ecclesia
suo loco colant, & socij sint in humana
societate. Huc respicit Paulus, cum iu-
bet parentes educare liberos in disciplina

¶

*o hæc pri
nt socij in*

¶ admonitione Domini, atque hæc ter-
tia pars mutui adiutorij sit.

58.

Porro eorum sententiam qui finem
coniugij dicunt esse, ut sit sacramentum
mirandæ copulae Christi & Ecclesiæ, hac
conditione recipio, modo patientur eodem
pacto omnia corporata dici Sacramen-
ta rerum inuisibilium & arcanarum.
Nihil enim corporatum à Deo conditum
est, quod non habeat aliquam compara-
tionem ad res arcanas & inuisibiles.

59.

Coniugium ergo non est Sacramen-
tum institutione noua, ut aqua baptis-
mi, panis & vinum coenæ Dominicæ,
Sed naturali quadam imagine, sicuti res
omnes corporatæ. Sol enim Sacramen-
tum sponsi Christi est, & Stellæ Apo-
stolorum, ignis virtutis Spiritus sancti.

B 3

Ad

*Ad hunc modum coniugium est
quædam imago naturalis nuptiarum Chri-
sti & Ecclesiæ. Nam ut coniuges co-
pulantur, spiritualiter fide & amore con-
iugali, & corporaliter mixtione sexuum:
ita Christus & Ecclesia, spiritualiter qui-
dem fide & caritate, corporaliter vero
societate naturæ humanæ copulantur.*

61.

Hinc est quod Ecclesia dicatur caro de carne Christi, & os de ossibus eius, quemadmodum Eua fuit caro de carne Adam, & os de ossibus ipsius. Qui autem unum ex Sacramentis Ecclesiae ordinatis faciunt coniugium, quid sit Sacramentum Ecclesiae vel ignorant, vel se ignorare dissimulant, ut alijs

Antonio 37. fucum faciant. At de eis pug
fusca rura non Amerinum & abspicere
quoniam in tunc quatuor
versum forebat et recentia
fugientis quatuor fucum a fucis
dissimilis. ruris est Amerina.

369.

iugium est
iarum Chri
coniuges co-
' amore con-
me sexuum:
itualiter qui-
oraliter vero
opulantur.

a dicatur ca-
gibis eius,
ro de carne
us. Qui au-
Ecclesie or-
quid sit Sa-
gnorant, vel
, ut alij

Ad deum p
I oportet
minimis
enfatis per
modicale
a fuisse.